

Moderne tijd

Enkele gegevens uit het leven van de Nederlandse politicus Johan Rudolf Thorbecke (1798-1872):

- 1 In 1825 sprak Thorbecke in een rede zijn ongerustheid uit over de groeiende ongelijkheid onder fabrieksarbeiders.
- 2 In 1848 schreef Thorbecke een herziening van de grondwet voor Nederland, waarna Nederland een parlementaire democratie werd en de leden van het parlement door middel van censuskiesrecht werden verkozen.
- 3 In 1863 stemde de Tweede Kamer bij wet in met het besluit van het kabinet-Thorbecke om het Noordzeekanaal en de Rotterdamse Waterweg te laten graven.
- 4 In 1871 regelde Thorbecke de toelating van Aletta Jacobs als eerste vrouwelijke student aan een universiteit.

4p **14** Toon aan, telkens met een verwijzing naar een ander gegeven, dat Thorbecke:

- een politieke ontwikkeling stimuleerde, waarbij je je antwoord ondersteunt met een passend kenmerkend aspect, en
- een economische ontwikkeling stimuleerde, waarbij je je antwoord ondersteunt met een passend kenmerkend aspect.

Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Let op: je mag een gegeven maar één keer gebruiken.

Gebruik bron 6.

De Italiaanse overheid geeft de opdracht om alle exemplaren van *Lotta di classe* in beslag te nemen en onderzoek te doen naar Longoni.

3p **15** Licht beide opdrachten van de overheid toe door:

- uit te leggen welke politieke boodschap Longoni weergeeft, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- een politieke verklaring te geven voor het onderzoek naar Longoni.

Gebruik bron 7.

Henri Mouhot geeft een van de eerste beschrijvingen van de ruïnes van het veertiende-eeuwse Cambodjaanse tempelcomplex Angkor Wat.

2p **16** Verklaar dat het boek van Mouhot:

- in de negentiende eeuw volgens Franse lezers het belang van het modern imperialisme benadrukt, en
- in de twintigste eeuw voor Cambodjaanse lezers een stimulans vormt voor verzet tegen het westers imperialisme.

Gebruik bron 8.

Deze prent wordt in grote aantallen in Japan verspreid.

- 3p 17 Verklaar deze verspreiding door:
- uit te leggen welke boodschap de prent moet overbrengen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de prent, en
 - met een gebeurtenis in China in die tijd te verklaren dat deze boodschap in Japan belangrijk wordt gevonden.

De volgende vrouwen, die een rol speelden in de Chinese geschiedenis, staan in willekeurige volgorde:

- 1 Chen Muhua was voorzitter van de commissie die moest toezien op de naleving van de eenkindpolitiek, waarmee de Communistische Partij de Vier Moderniseringën wilde ondersteunen.
- 2 De verantwoording voor de zuivering van de Communistische Partij tijdens de Culturele Revolutie lag bij Jiang Qing, de derde vrouw van Mao.
- 3 In naam van keizer Puyi ondertekende keizerin-weduwe Longyu de abdicatie, waarmee een einde kwam aan de Qing-dynastie.
- 4 Keizerin-weduwe Cixi steunde de Bokseropstand in de hoop dat er een einde zou komen aan de westerse invloeden in China.
- 5 Na de moord op haar man leidde Su Sanniang een rebellenleger van 2000 soldaten en sloot zich hiermee aan bij de Taipingopstand.
- 6 Xie Qunying sloot zich als een van de eerste vrouwelijke soldaten aan bij het nationale revolutionaire leger om deel te nemen aan de Noordelijke Veldtocht.

- 2p 18 Zet deze vrouwen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

De Engelse politicus Winston Churchill schreef in 1938 tijdens de onderhandelingen van de Conferentie van München:

"Ik heb het gevoel dat we voor schaamte zullen kiezen en dan iets later in nog ongunstiger termen dan nu oorlog zullen krijgen".

- 4p 19 Leg deze uitspraak van Churchill uit door:
- de kern van de Britse politiek tijdens de Conferentie van München te noemen, en
 - daarmee de uitspraak over schaamte van Churchill te verklaren, en
 - de redenering van Churchill uit te leggen dat de Britse politiek zal leiden tot oorlog 'in nog ongunstiger termen'.

Gebruik bron 9.

Wilm Hosenfeld zendt in 1944 zijn dagboek naar zijn vrouw in Duitsland via de post van de Duitse *Wehrmacht* (legerafdeling). Volgens historici brengt hij daarmee zichzelf in gevaar.

- 4p **20** Verklaar deze visie door uit te leggen:
- dat Wilm Hosenfeld met de beschrijving het totalitaire karakter van het nationaalsocialisme afkeurt.
 - waardoor Wilm Hosenfeld gevaar loopt door het dagboek te versturen.

Gebruik bron 10.

Messerschmitt maakt na de Tweede Wereldoorlog een succesvolle doorstart in de BRD en specialiseert zich in de productie van betaalbare auto's en naaimachines. Aanvankelijk wordt hier positief op gereageerd, maar de doorstart van bedrijven als Messerschmitt draagt in de jaren 1970 bij aan de opkomst van links terrorisme in West-Duitsland.

- 3p **21** Verklaar beide reacties door:
- zonder bron aan te geven bij welke economische ontwikkeling in de BRD in de jaren na 1945 de doorstart past, en
 - met bron te beredeneren waardoor de doorstart van bedrijven als Messerschmitt bijdraagt aan de opkomst van links terrorisme in de jaren 1970.

In 1945 werden de Verenigde Naties opgericht. In november 1949 eiste Mao de zetel van China hierin op voor de Volksrepubliek, maar deze eis werd met een ruime meerderheid verworpen door verschillende landen, waaronder de Verenigde Staten.

- 3p **22** Licht deze gebeurtenis toe door:
- aan te geven welke boodschap Mao met zijn eis wilde overbrengen aan Chiang Kaishek en
 - de beslissing van de Verenigde Staten om deze eis te verwerpen uit te leggen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect van de twintigste eeuw.

Gebruik bron 11.

Een bewering:

Het Indische restaurant *Bali* gebruikt met deze kaart het koloniale verleden van Nederland om reclame te maken.

- 2p **23** Leg deze bewering uit.

Gebruik bron 12.

Stel: Je doet onderzoek naar de communistische invloedssfeer in de tweede helft van de jaren 1960 en je hebt twee onderzoeksgebieden:

- 1 de verhouding tussen China en de Sovjet-Unie.
- 2 de positie van China in de communistische invloedssfeer.

- 4p **24** Leg uit dat je de bron **meer** betrouwbaar vindt voor het eerste onderzoeksgebied en **minder** betrouwbaar voor het tweede onderzoeksgebied.

Gebruik bron 13.

De demonstranten twifelen over hun actie.

- 2p **25** Licht deze twijfel toe door:
- zonder bron aan te geven wat de protestbeweging in 1989 wilde bereiken in de DDR en
 - met bron aan te geven welke voorspelling de demonstranten uitspraken door op dat moment te verwijzen naar 'een Chinese oplossing'.

Een gegeven:

In 1995 stelden enkele Kamerleden van de Tweede Kamer voor om een nieuw artikel aan de grondwet toe te voegen, waardoor de overheid de taak kreeg het gebruik van de Nederlandse taal te bevorderen.

- 2p **26** Beredeneer waardoor de Kamerleden dit artikel noodzakelijk vonden, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect.

Moderne tijd

bron 6

Op 1 mei 1894 wordt in de Italiaanse krant *Lotta di classe* (Klassenstrijd) een afbeelding van het schilderij *Riflessioni di un affamato* (Overpeinzingen van een uitgehongerde) van de Italiaanse kunstenaar Emilio Longoni afgedrukt:

Toelichting:

In de begeleidende tekst bespreken de vrouw en de man in het restaurant hun maaltijd met kreeft, biefstuk en eieren met truffels.

bron 7

De Franse ontdekkingsreiziger Henri Mouhot reist in 1858-1859 door het gebied waar de Fransen bezig zijn hun kolonie Indochina (het huidige Laos, Cambodja en Vietnam) te vestigen. Hij schrijft:

In de provincie die nog altijd Angkor heet, (...) liggen op de banken van [de rivier] de Mekong in het oude koninkrijk Tsiampoïes ruïnes van zulke grandeur, overblijfselen van gebouwen waarvan de bouw zoveel arbeid moet hebben gekost dat men bij het eerste aanzicht gevuld wordt met diepgevoelde bewondering. En men kan niet anders dan zich afvragen wat er is gebeurd met het machtige volk, zo geciviliseerd, zo verlicht, de scheppers van deze enorme bouwwerken? Een van deze tempels – een concurrent van die van Solomon¹⁾ en opgetrokken door een of andere Michelangelo²⁾ van lang geleden – zou een eervolle plaats kunnen krijgen naast onze eigen mooiste gebouwen. Het is grootser dan wat ons is nagelaten door Griekenland of door Rome en staat in schril contrast met de barbaarse toestand waarin deze natie nu is vervallen.

noot 1 Solomon is een Bijbelse koning.

noot 2 Michelangelo is een kunstenaar uit de renaissance.

bron 8

Japanse prent uit 1861 met de titel *Sumoworstelaar uit Yokohama verslaat een buitenlandse tegenstander*:

Toelichting:
Yokohama is een Japanse stad.

bron 9

Wilm Hosenfeld, officier in het Duitse leger in de Poolse stad Warschau, schrijft op 25 januari 1943 in zijn dagboek:

Gezien de onheilspellende berichten¹⁾ is het onbegrijpelijk dat de schanddaden tegenover de Poolse bevolking alleen maar lijken toe te nemen. Ik hoor hier over de meest onvoorstelbare voorvallen. In de omgeving van Lublin en van Zamosc bij Krakau worden de boeren uit hun dorpen verdreven, mannen en vrouwen naar kampen gestuurd, de oude mensen doodgeschoten en de kinderen in transporttreinen met onbekende bestemming gestopt. (...) In Warschau wordt werkelijk op mensen gejaagd. Op straat en zelfs in kerken en privéwoningen dringt de [Duitse] politie binnen en arresteert willekeurig wie in hun handen valt.

noot 1 Wilm Hosenfeld bedoelt berichten over de verliezen die het Duitse leger lijdt in de Sovjet-Unie.

bron 10

Foto uit 1942 van de fabriek van de firma Messerschmitt:

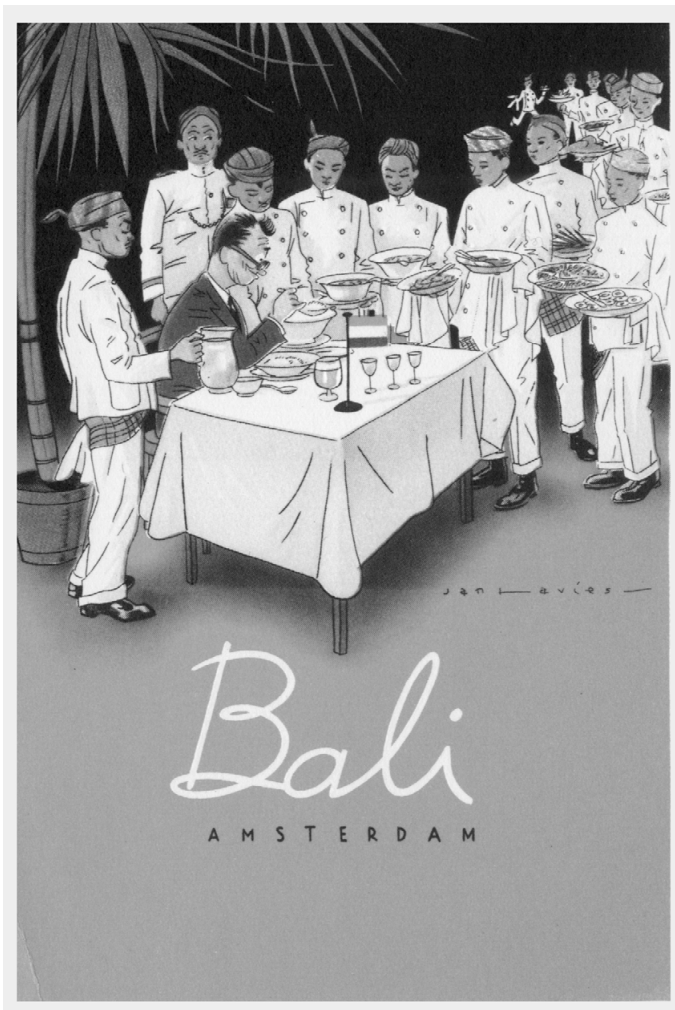

Toelichting:

De mannen zijn gevangenen uit een nabijgelegen concentratiekamp. Zij werken aan de fabricage van gevechtsvliegtuigen die Messerschmitt aan de Duitse regering levert.

bron 11

Omstreeks 1955 is bij het Indische restaurant *Bali* in Amsterdam deze kaart van Jan Lavies te verkrijgen:

bron 12

In 1966 publiceert de *Pravda*, de officiële krant van de Communistische Partij in de Sovjet-Unie, een artikel waarin staat:

De politiek die berust op de ideeën van Mao Zedong heeft geleid tot een ernstige terugval in de economie van de Chinese Volksrepubliek. Men hoeft er maar op te wijzen dat als resultaat van deze politiek de industrie- en landbouwproductie in China sterk teruggelopen is. (...)

Ook de speculaties van de Chinese leiding ten opzichte van de nationale bevrijdingsbewegingen gingen niet in vervulling. De grote tegenslagen van de Chinese politiek in de nationale bevrijdingsbewegingen en van die politici die deze politiek blindelings volgden, hebben de verhoudingen met de vooruitstrevende krachten in de jonge nationale staten en in de revolutionaire democratische partijen ernstig geschaad. (...) In de landen van Azië, Afrika en Latijns-Amerika heeft het prestige van de leiders van de CPC¹⁾ een ernstige knauw gekregen.

noot 1 de Communistische Partij van China

bron 13

De politicoloog Laurence McFalls schrijft over een interview met leden van de protestbeweging in de DDR in 1989:

Geïnterviewden die in de eerste, gevaarlijke demonstraties meededen spraken over hun angst, hun verwachting dat het zou mislukken en zelfs van de zinloosheid van hun actie. Bijna niemand had het over het succes van de protesten in Hongarije of Polen¹⁾ (...). De meesten verwachtten 'een Chinese oplossing'.

noot 1 landen in het Oostblok waar ook demonstraties plaatsvinden in 1989

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.